

Käsikirjoituksia, kirjureita, karikoita ja kehitystä

Uuden testamentin matka antiikista
tähän päivään

Tässä esityksessä

- Uuden testamentin tekstien synty
- Miten tekstit välittyivät antiikin ajoista tähän päivään?
- Ketkä sitä välittivät?
- Millä tavalla se välittyi?
- Mitä alkukielisille teksteille (kreikka) tapahtui kopiointihistorian aikana?
 - Minkälainen on siis Uuden testamentin kreikankielisten tekstien historia?
- Mikä oli kirkon rooli?

Käsikirjoituksen kuvitusta (1084)

Jo 15 vuotta käsikirjoitusten
tutkimusta

Uusi testamentti historiallisen todistusaineiston valossa

Ei teorioita tai hypoteeseja

Uuden testamentin synty

Tradition välittämistä vai uuden luomista?

- Evankelista Luukas:
 - *”sen mukaan kuin meille ovat kertoneet ne, jotka alusta alkaen olivat silminnäkijöitä ja joista tuli sanan palvelijoita. Niin olen nyt minäkin, otettuani alusta asti kaikesta tarkan selon, päättänyt kirjoittaa yhtenäisen esityksen sinua varten, kunnioitettu Teofilos, jotta tietäisit, kuinka luotettavaa sinulle annettu opetus on.”* (Luuk. 1:2-4)
 - Luukkaan tekstit kumpuavat siis alkukirkon opetuksesta, ei Luukkaan omasta päästä
 - Tekstit välittävät siis jo olemassa olevaa traditiota, eivät luo sitä
 - Kielenä kreikka
-

Tekstien elämä alkaa

Luukkaan teos valmistuu

Käsikirjoituksen kuvitusta (1000-l)

- Kuinka se päätyi 1900 vuoden jälkeen meidän käsiimme?
- Jonkun on täytynyt ottaa siitä kopio jossain vaiheessa
 - Miten tämä tapahtui?
 - Kopiokoneella?
 - Kirjat kopioitiin käsin = käsikirjoitus
 - Mitä tähän tarvittiin?

Käsikirjoituksen rakennuspalikat

Mi

ä?

Mitä käsin kopioimisesta seurasi?

- Tekstiin tuli muutoksia
- Kirjurit tekivät virheitä
 - Silmä saattoi hypätä sanan, lauseen, jakeen tai jopa kokonaisen kappaleen yli
 - Kirjurit toisinaan myös sekoittivat sanoja keskenään, koska sanat niin samannäköisiä
 - Nämä muutokset täysin sattumanvaraisia
 - Toisaalta virheitä korjattiin ajan saatossa
 - Codex Bezaen (n. vuonna 400) tekstistä löydetty 12 eri korjaajan työn jälki

ΤΟΝ ΜΕΝ ΠΡΩΤΟΝ ΛΟΓΟΝ ΕΠΟΙΗΣΑ ΜΗΝ
ΠΕΡΙ ΠΑΝΤΩΝ Ω ΘΕΟΦΙΛΕ
ΩΝ ΗΡΞΑΤΟ ΙΗΣΟΥΣ ΠΟΙΕΙΝ ΤΕ
ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΕΙΝ ΑΧΡΙ ΗΣ ΗΜΕΡΑΣ
ΑΝΕΛΗΜΦΘΗ ΕΝΤΕΙΛΑΜΕΝΟΣ ΤΟΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙΣ
ΔΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΟΥ ΟΥΣ ΕΞΕΛΕΞΑΤΟ ΚΑΙ ΕΚΕΛΕΥΣΕ
ΚΗΡΥΣΣΕΙΝ ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΣΤΗΣΕΝ ΕΑΥΤΟΝ ΖΩΝΤΑ
ΜΕΤΑ ΤΟ ΠΑΘΕΙΝ ΑΥΤΟΝ ΕΝ ΠΟΛΛΟΙΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟΙΣ
ΤΕΣΣΕΡΑΚΟΝΤΑ ΗΜΕΡΩΝ
ΟΠΤΑΝΟΜΕΝΟΙΣ ΑΥΤΟΙΣ ΚΑΙ ΕΣΤΩΝ
ΤΑΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
ΚΑΙ ΟΥΝ ΔΥΝΑΜΙΣ ΚΟΜΕΝΟΣ ΜΕΤΑΥΤΩΝ
ΤΑΡΗΝ ΓΕΙΛΕΝ ΑΥΤΟΙΣ ΑΠΟ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΜΗΧΩΡΙΣ ΕΣΘΑΙΑ ΑΛΛΑ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙΝ
ΤΗΝ ΕΠΙ ΑΓΓΕΛΙΑΝ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ
ΗΝ ΗΚΟΥΣΑ ΦΗΣΙΝ ΔΙΑ ΤΟΥ ΣΤΟΜΑΤΟΣ ΜΟΥ
ΟΤΙ ΪΩΑΝΗΣ ΜΕΝ ΕΒΑΠΤΙΣΕΝ ΎΔΑΤΙ
ΎΜΕΙΣ ΔΕ ΕΝ ΠΝΙ ΑΓΙΩ ΒΑΠΤΙΣΘΗΣΕΘΑΙ
ΚΑΙ ΟΜΕΛΛΕΤΑΙ ΑΙ ΛΑΜΒΑΝΕΙΝ
ΟΥ ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΑΣ ΤΑΥΤΑΣ ΗΜΕΡΑΣ
ΕΩΣ ΤΗΣ ΕΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ
ΟΙ ΜΕΝ ΟΥΝ ΣΥΝΕΛΘΟΝΤΕΣ
ΕΠΗΡΩΤΩΝ ΑΥΤΟΝ ΛΕΓΟΝΤΕΣ
ΚΕ ΕΙ ΕΝ ΤΩ ΧΡΟΝΩ ΤΟΥΤΩ
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΝΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΝ ΤΩ ΙΣΡΑΗΛ
ΚΑΙ ΕΠΕΝ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΥΣ
ΟΥ ΧΥΜΩΝ ΕΣΤΙΝ ΓΝΩΝΑΙ
ΧΡΟΝΟΥΣ Η ΚΑΙΡΟΥΣ
ΟΥΣ Ο ΠΑΤΗΡ ΕΘΕΤΟ ΕΝ ΤΗ ΙΔΙΑ ΕΞΟΥΣΙΑ
ΑΛΛΑ ΛΗΜΨΕΘΑΙ ΔΥΝΑΜΙΝ
ΕΠΕΛΘΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΣ ΕΦ ΎΜΑΣ
ΚΑΙ ΕΣΕΣΘΕ ΜΟΥ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

τον μεν πρωτον λογον εποισαμην

περι παντων ω θεοφιλε
ων ηρξατο ιησ ποιειν τε
και διδασκειν αχρι ης ημερας
ανελημφθη εντειλαμενος τοις αποστολοις
δια πνς αγιου ους εξελεξατο και εκελευσε
κηρυσσειν το ευαγγελιον
οις και παρεστησεν εαυτον ζωντα
μετα το παθειν αυτον εν πολλοις τεκμηριοις
τεσσερακοντα ημερων

οπτανομενοις αυτοις και λεγων
τας περι της βασιλειας του θυ
και συναλισκομενος μετ αυτων
παρηγγειλεν αυτοις απο ιεροσολυμων
μη χωριζεσθαι αλλα περιμενειν
την επαγγελειαν του πατρος
ην ηκουσα φησιν δια του στοματος μου
οτι ιωανης μεν εβαπτισεν υδατι
υμεις δε εν πνι αγιω βαπτισθησεσθαι
και ο μελλεται λαμβανειν
ου μετα πολλας ταυτας ημερας
εως της πενητηκοστης

οι μεν ουν συνελθοντες
επηρωτων αυτον λεγοντες
κε ει εν τω χρονω τουτω
αποκαταστανεις εις την βασιλειαν του ισραηλ
και ειπεν προς αυτους
ουχ υμων εστιν γνωμαι
χρονους η καιρους
ους ο πατηρ εθετο εν τη ιδια εξουσια
αλλα λημψεσθαι δυναμιν
επελθοντος του αγιου πνς εφ υμας
και εσεσθε μου μαρτυρες

Mitä käsin kopioimisesta seurasi?

- Kirjurit tekivät myös tietoisia muokkauksia
 - Halusivat parantaa kieltä / ilmauksia (useat Uuden testamentin tekstit huonoa kreikkaa)
 - Tarkentavat tietoja tai lisäävät yksityiskohtia
 - Liittivät tietoja jostain toisesta tekstistä tai käsikirjoituksesta
 - Codex Bezae (Luuk. 6:5)
 - Kirjurit myös suoraan yhdistelivät käsikirjoitusten tekstejä
 - Myös teologisia muokkauksia
-

Codex Bezae (Luuk. 6:5)

Kirkkoraamattu (6:3–5)

Jeesus vastasi: Ettekö ole lukeneet, mitä Daavid teki, kun hänen ja hänen miestensä tuli nälkä? Hän meni Jumalan huoneeseen ja otti uhrileivät, söi ja antoi miehilleen, vaikka niiden syöminen on sallittua ainoastaan papeille. Ja Jeesus sanoi vielä: Ihmisen Poika on sapatin herra.

Codex Bezae (6:4–5)

...sallittua ainoastaan papeille.

Samana päivänä Jeesus näki miehen työskentelemässä sapatina ja sanoi tälle: jos tiedät mitä olet tekemässä, siunaus lankeaa päällesi. Muussa tapauksessa olet kirottu ja lainrikkoja. Ja Jeesus sanoi vielä: Ihmisen Poika on sapatin herra.

Uusi testamentti kehittyy

Teologian kehitys ja Uusi testamentti

- Teologian kehitys heijastuu käsikirjoitusten teksteissä
 - Kirkko ja sen pyhät tekstit kävivät vuoropuhelua vuosisatojen kuluessa
 - Merkittävimmät muutokset ovat juuri teologiset korjaukset / lisäykset
-

Käsitys Jeesuksesta kirkastuu

Codex Laudianus (Ap. t. 8:36–38)

36. Matkan jatkuessa he tulivat paikkaan, jossa oli vettä. Silloin hoviherra sanoi: "Tässä on vettä. Estääkö mikään kastamasta minua?"

37. Filippos sanoi hänelle: "Jos koko sydämestäsi uskot, se on mahdollista." Hoviherra vastasi: "Minä uskon, että Jeesus Kristus on Jumalan Poika."

38. Hän käski pysäyttää vaunut, ja he molemmat, Filippos ja hoviherra, astuivat veteen, ja Filippos kastoi hänet.

Käsitys Jeesuksesta kirkastuu

Luuk.2:33

KR

Jeesuksen isä ja äiti
olivat ihmeissään,
mitä hänestä
sanottiin

Codex Alexandrinus

Joosef ja Jeesuksen
äiti olivat ihmeissään
mitä hänestä
sanottiin

Marian merkitys kirkastuu

Luuk. 1:28

KR

Enkeli tuli sisään
hänen luokseen ja
sanoi: 'Ole
tervehditty, Maria,
sinä armon saanut!
Herra kanssasi!'

Codex Bezae

...'Ole tervehditty,
Maria, sinä armon
saanut! Herra
kanssasi! Siunattu
olet sinä naisista
siunatuin!'

4

Historian karikoita

Käsikirjoitusten selviytymistaistelua

- Historiasta tunnemme monia jaksoja, jolloin Uuden testamentin käsikirjoituksia tuhottiin suuressa mittakaavassa
 - Kristittyjen vainot
 - Diocletianus (303–13)
 - Vanhat kristikunnan keskuksset joutuvat muslimien käsiin
 - Antiokia 637
 - Caesarean suuri kirjasto tuhotaan 638 (30 000 käsikirjoitusta)
 - Jerusalem 635–8
 - Aleksandria 641 (kirjasto ja 500 000 käsikirjoitusta tuhotaan)
-

Teksti vakiintuu

Uusi testamentti ja Bysantin valtakunta

- Vain yksi kristillinen keskus selvisi idässä muslimien haasteesta
 - Konstantinopoli
-

DECEMBER
1025
A.D.

Uusi testamentti ja Bysantin valtakunta

- Vain yksi kristillinen keskus selvisi idässä muslimien haasteesta
 - Konstantinopoli
 - Suuri merkitys alkukielisen (kreikka) Uuden testamentin tekstien kehitykselle
 - Alettiin kerätä vanhoja tekstejä ja käsikirjoituksia (800-luku)
 - Syntyy Bysanttilainen tekstimuoto
 - Yhdistelmä vanhoja tekstimuotoja
 - Kieltä huolletaan
 - Säilyneet käsikirjoitukset ilmentävät oikeaoppista kristillisyyttä
-

Uusi testamentti ja Bysantin valtakunta

- Suurin osa säilyneistä käsikirjoituksista tulevat juuri Bysantin valtakunnan ajoilta
 - Ylivoimaisesti suurin osa käsikirjoituksista ajoitetaan 400-1400-luvuille (erityisesti 800-1400-luvuille)
 - Bysantin ansiosta Uusi testamentti, mutta myös muut antiikin tekstit säilyivät meidän aikoihimme
 - Käsikirjoitusten tuotanto suurta
 - Uuden testamentin teksti alkaa vakiintumaan 800-luvulla
 - Suuria eroja kaikkein vanhimmissa käsikirjoituksissa
 - Bysantin aikana eroavuuksien määrä vähenee
-

Comma Johanneum (1. Joh. 5:7–8)

KR

Ja Henki on todistaja,
sillä Henki on totuus.

Todistajia on näin
kolme: **Henki, vesi ja
veri, ja nämä kolme
todistavat
yhtäpitävästi.**

Bysanttilainen teksti

Ja Henki on todistaja,
sillä Henki on totuus.

Todistajia on näin
kolme: **Isä, Sana ja
Pyhä Henki, ja nämä
kolme ovat yksi, ja
kolme todistavat maan
päällä...**

Käsikirjoituksista painettuihin
kirjoihin

Uusi testamentti ja kirjapainotaito

- Konstantinopolin valloituksen jälkeen (1453) valtava määrä antiikin tekstejä virtasi Länsi-Eurooppaan
 - Varsinkin Uuden testamentin käsikirjoituksia
 - Muodosti pohjan renessanssille ja reformaatiolle
 - Ymmärrys kreikan kielestä kasvoi lännessä
 - Erasmus Rotterdamilainen (1516)
 - Martti Luther (1534)
 - Mikael Agricola (1548)
 - Kaikki käyttivät Bysantin valtakunnan vaalimaa kreikankielistä alkutekstiä editioidensa pohjana
-

Yhteenvetoa

- Uusi testamentti syntyi alkukirkon sisällä sen uskon ilmentäjänä
- Teksti muuttui ajan saatossa kirkon itseymmärryksen kehittyessä
- Bysantin valtakunnan kirkko vaali ja huolsi tekstiä yhteensä lähes tuhannen vuoden ajan
- Bysanttilainen teksti muodosti lopulta pohjan reformaatiolle
 - Sen teksti elää edelleen nykyisissä suomennoksissa

ΤΕΛΟΣ
ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ!